

www.dereta.rs

Biblioteka
„dereta vam predstavlja...”

Urednik
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
Daniel Kehlmann
F

DANIJEL KELMAN

r o m a n

Prevod s nemačkog
Slobodan Damnjanović

Beograd
2017.
DERETA

VELIKI LINDEMAN

Ni posle mnogo godina, kada su već bili odrasli ljudi, zapleteni svako u sopstvenu nevolju, nijedan od sinova Artura Fridlanda nije znao kome je onog davnog popodneva palo na pamet da ide kod hipnotizera.

Bila je 1984. i Artur nije imao nikakvo zanimanje. Pisao je romane koje nijedan izdavač nije hteo da objavi i priče koje su se povremeno pojavljivale u nekom časopisu. On ništa nije radio ali je njegova žena zarađivala radeći kao oftalmolog.

Na početku vožnje on je sa svojim trinaestogodišnjim sinovima razgovarao o Ničeju i markama žvakaćih guma, pričali su i o crtanom filmu koji se upravo davao u bioskopu, o robotu koji je bio i spasi-lac, a oni su nagađali zašto Joda tako retko priča i pitali su se da li je Supermen jači od Betmena. Konačno su se zaustavili u jednoj ulici u predgrađu. Artur je dva puta pritisnuo sirenu. Nekoliko sekundi kasnije otvorila su se ulazna vrata.

Njegov najstariji sin Martin dva sata je presedeo pored prozora vrteći se od dosade i nestrpljenja. Prozorsko okno bilo je zamaglje-no od njegovog daha, on je po njemu prstom crtao lica, ozbiljna ili nasmejana, a neka sa iskrivljenim ustima. Povremeno je brisao staklo, a onda opet duvao u njega gledajući kako ga prekriva fina magla. Zidni sat je otkucavao vreme – zašto to tako dugo traje? Kraj kuće je prošao jedan automobil, onda drugi, pa treći, ali onaj kog je čekao nikako da stigne.

A onda se iznenada jedan zaustavio i zatrubio dva puta.

Martin je potrčao duž hodnika pored sobe u koju se njegova majka povukla jer nije želela da vidi Artura. Prošlo je četrnaest godina otkako je on brzo i lako nestao iz njenog života, ali je nju i dalje mučilo to što on može da živi bez nje. Martin se sjurio niz stepenice, izleteo iz kuće i pretrčao preko ulice – tako brzo da nije primetio auto koji je velikom brzinom jurio prema njemu. Kočnice su zaškripale tik pored njega, ali je on već uleteo u kola i seo na suvozačevo sedište i tek onda mu je srce gotovo stalo od straha.

„Bože moj”, rekao je tiho Artur.

Automobil koji umalo nije ubio Martina bio je folkswagen – golf crvene boje. Vozač je ljutito i besmisleno više puta pritisnuo na sirenu, možda i zato što je osetio da se u takvoj situaciji ništa drugo ne može uraditi. A onda dodao gas i odjurio dalje.

„Bože moj”, ponovi Artur.

Martin obrisa znoj sa čela.

„Kako neko može da bude tako glup?”, upita jedan od blizanaca, smeštenih na zadnjem sedištu.

A Martinu kao da se biće podelilo na dva dela. Istovremeno je sedeo u kolima, ali i nepomičan i pregažen na asfaltu. Činilo mu se kako njegova sudbina još nije odlučena: i jedno i drugo je bilo moguće. U jednom trenutku isto je pomislio i jedan od blizanaca – onaj koji je bio sve bleđi u licu.

„Mogao je da nastrada”, rekao je drugi zamišljeno.

Artur je klimnuo glavom.

„Ali tu se nešto ne slaže. Ako Bog još nešto sa njim namerava, bilo šta, onda mu se ništa ne može dogoditi.”

„Ali Bog ne mora imati bilo kakvu nameru. Dovoljno je što on to zna. Ako Bog zna da će on biti pregažen, on će i biti pregažen. Ako Bog zna da mu se ništa neće dogoditi, njemu se ništa neće dogoditi.”

„Ali tu se nešto ne slaže. Jer onda je svejedno šta čovek čini. Tata, gde je greška?”

„Bog ne postoji”, rekao je Artur. „Tu je greška.”

Svi su ćutali, onda je Artur upalio motor i kola su krenula. Martin je osetio kako se polako smiruje. Još nekoliko minuta i to što je živ biće mu opet nešto što se razume samo po sebi.

„A škola?”, upitao je Artur. „Kako ti ide?”

Martin je sedeo pored oca. Artur se malo ugojio, a kosa, koja mu još uvek nije posedela, bila je raščupana, kao da nikad nije videla češalj. „Matematika mi ide teško, može se desiti da padnem. Francuski mi je i dalje veliki problem. Engleski, na sreću, više nije.” Govorio je brzo, sa željom da kaže što više pre nego što Artur izgubi interesovanje za ono što mu on priča. „Iz nemačkog sam dobar; što se fizike tiče imam novog nastavnika; u hemiji sve po starom, ali eksperimenti...”

„Ivane”, upitao je Artur, „imamo li ulaznice?”

„U džepu su ti”, odgovorio je jedan od blizanaca i Martin je sad bar ustanovio ko je od njih Ivan a ko Erik.

Posmatrao ih je u retrovizoru. Kao i svaki put, tolika sličnost mu je delovala nekako lažno, protivprirodno i preterano. I pritom su još uvek obojica nosili ista odela. Ta faza u kojoj su voleli da se nimalo ne razlikuju završila se tek u osamnaestoj godini, onda izvesno vreme, istina kratko, ni oni sami nisu bili sigurni ko je od njih Ivan a ko Erik. Posle toga uvek ih je mučilo osećanje da su se izgubili i da svaki vodi život onog drugog, isto kao što Martin nije mogao da se oslobodi sumnje da je onog popodneva poginuo na ulici.

„Nemoj tako glupavo da buljiš”, rekao je Erik.

Martin se okrenuo i pokušao da ga uhvati za uvo. Gotovo da je uspeo, ali se njegov brat izmakao, dograbio mu ruku i zavrnuo je iz sve snage. Martin je jauknuo.

Erik mu je pustio ruku i vedro rekao: „Evo ga, odmah plače.”

„Svinjo”, rekao je Martin drhtavim glasom. „Glupa svinjo.”

„Tačno”, rekao je Ivan. „Evo ga, plače.”

„Svinjo.”

„Sam si svinja.”

„Ti si svinja.”

„Ne, ti si.”

Posle toga im više ništa nije palo na pamet. Martin je gledao kroz prozor sve dok se nije uverio da mu više ne teku suze. Posmatrao je odraz automobila u izlozima: delovao je iskrivljeno, istegnuto, podeljeno na dva dela.

„Kako ti je majka?”, upitao je Artur.

Martin je oklevao. Šta treba da odgovori? Artur je ovo pitanje postavljao od samog početka, još pre sedam godina, kad su se prvi put sreli. Otac mu je tada delovao kao visok čovek, ali nekako umorno i odsutno, kao da je nekom maglom obavijen. Bilo ga je stid pred tim čovekom, ali je u isto vreme zbog nečeg osećao i sažaljenje prema njemu.

„Kako ti je majka?”, upitao ga je stranac. Martin je razmišljao da li je to onaj čovek koga je često viđao u snu: uvek u istom crnom mantilu, ali bez lica. Tek je tog dana, dok je u poslastičarnici sedeo ispred porcije voćne salate prelivene čokoladom, Martin shvatio koliko je uživao u činjenici što nema oca. Nije bilo nikog da mu govori kako da se ponaša, da ga usmerava i grdi, da ga pritiska. Imao je samo neodređenu predstavu o nekom ko će se, možda, jednog dana pojaviti u njegovom životu. To je dakle „on”?! Nepravilno raspoređeni zubi, raščupana kosa, mrlja na kragni, nervozni pokreti ruku. I neko drugi je mogao biti njegov otac; čovek liči na druge ljude, one koje viđa na ulici, u tramvaju, bilo gde.

„Koliko ti je godina?”

Martin je progutao knedlu, a onda rekao: „Sedam godina.”

„A to ti je lutka?”

Martinu je trebalo nekoliko trenutaka da shvati kako ga otac pita za gospođu Miler. On se od nje nikada nije odvajao, uvek mu je bila ispod miške.

„Kako se zove ta lutka?”

Martin mu je odgovorio.

„Smešno ime.”

Martin nije znao šta da odgovori. Oduvek ju je zvao gospođa Miler, to je bilo njeno ime. Primetio je da mu curi nos. Osvrnuo se oko sebe, ali majke nije bilo na vidiku. Čuteći je napustila poslastičarnicu čim se Artur pojavio.

Ma koliko Martin kasnije mislio na taj dan i ma koliko se trudio da iz tame pamćenja izvuče razgovor koji su njih dvojica vodili, to mu nije polazilo za rukom. Zbog toga je on taj njihov prvi razgovor često prepravljao i mešao sa stvarima koje su njih dvojica tokom narednih susreta govorili jedan drugom. Da li mu je Artur tad stvarno rekao kako nema stalni posao i kako mu život služi da o njemu razmišlja? Ili je Martin ovaj odgovor kasnije, kada je o ocu više znao, preneo u njihov prvi razgovor? I da li mu je Artur stvarno na pitanje zašto je napustio njegovu majku odgovorio da onaj ko ne može da podnese ropstvo, beznačajan život, prosečnost i očajanje, onaj ko nije u stanju da drugom pomogne, jer ne može ni sebi samom da pomogne, da takav čovek dobije rak, da srce prestaje da mu radi, da ne živi dugo i da se živ raspadne i truli. Artur je mogao da sedmogodišnjaku dâ takav odgovor, ali je Martinu bilo malo verovatno da bi se on usudio da mu postavi takvo pitanje.

Tri meseca posle prvog susreta njegov otac je ponovo došao. Tad je Martina sačekao ispred kuće i uveo ga u kola u kojima su na zadnjem sedištu sedela dva sablasno ista dečaka. Martin je u prvom trenutku pomislio da je to optička varka. Njih dvojica su ga u početku gledali sa velikom, a kasnije sa manjom radoznalošću. U stvari, oni su bili potpuno okrenuti sebi, uhvaćeni u zamku sopstvenog udvajanja.

„Mi stalno isto mislimo!”

„Čak i kad se radi o komplikovanim stvarima. I onda isto mislimo.”

„Kad nas neko nešto upita, nama isti odgovor pada na pamet.”

„Čak i kad je pogrešan.”

A onda su se nasmejali sasvim istim glasom, a Martinu je neka jeza prošla celim telom.

Od tada ih je otac svu trojicu zajedno izvodio. Bili su na toboganu, posetili su akvarijum sa tromim, skoro uspavanim ribama, išli na izlet u šumu izvan grada, kupali se u bazenu okupanom suncem i punom dečjeg žagora i vriske, voda je mirisala na hlor. Artur se uvek naprezao da sluša šta on priča, a blizanci nisu krili da su došli zato što moraju. Mada je Martin svega bio svestan, ipak su ta popodneva bila najlepša u njegovom životu. Poslednji put Artur mu je poklonio šarenu kocku, koja se mogla okretati. Bila je to najnovija igračka koja tek što se pojavila na tržištu. Uskoro je Martin provodio sate igrajući se tom kockom, mogao je i dane da provodi, toliko je bio njom opčinjen.

„Martine!”

Opet je odlutao.

„Spavaš li?”

Palo mu je na pamet da drznika opet napadne, ali je odmah odustao. Erik je bio jači.

Baš šteta, pomislio je Erik. Rado bi Martinu opalio šamar, mada nije imao ništa protiv njega. Ljutilo ga je to što mu je brat tako slab, tako tih i uplašen. Osim toga, mrzeo ga je, još od one večeri kada su Ivana i njega roditelji pozvali u sobu i rekli im da imaju nešto važno da im kažu.

„Da li se razvodite?”, upitao je Ivan.

Roditelji su bili zapanjeni, odmahnuli su glavom i rekli: „Ne, stvarno ne.” I onda im je Artur saopštio da postoji Martin.

Erik je bio toliko zapanjen da je odlučio da se ponaša kao da je čuo nešto smešno, ali baš kad je uhvatio vazduh i spremio se da prasne u smeh, tad je pored njega Ivan počeo da se kikoće. Tako je to kad si jedno a istovremeno i dvoje, kad nijedna misao nije sasvim tvoja.

„To nije šala”, rekao je Artur.

Zašto tek sada?, hteo je Erik da pita. Ali ga je Ivan pretekao. „Zašto tek sad?”

„Stvari su ponekad teške”, odgovorio je Artur.

On je bespomoćno pogledao u majku, ali je ona, sedeći prekrštenih ruku, kazala da odrasli nisu svaki put pametni.

Mati tog drugog dečaka, objasnio je Artur, nije mu dozvoljavala da viđa svog sina, a on je to prihvatio, iskreno govoreći, isuviše spremno. To je pojednostavilo stvari i on, Artur, tek je nedavno promenio mišljenje. I sad se sprema da ode i da se sretne sa Martinom.

Erik nikada ranije nije video oca tako nervoznog i uzbuđenog. Kome treba taj Martin, pomislio je, i kako je Artur mogao da učini nešto tako smešno.

Erik je odavno odlučio da ne bude kao otac. On hoće da zarađuje novac, hoće da ga ljudi uzimaju za ozbiljno, on ne želi da bude neko koga drugi u dubini duše sažaljevaju. I zato je već prvog dana u školi napao najvećeg dečaka u odeljenju. Napao ga je iznenada, bez opomene, jer iznenađenje donosi neophodnu prednost. Erik je dečaka oborio na pod, kleknuo mu na grudi, uhvatio ga za uši i tri puta njegovom glavom udario o pod, a onda se dečak predao. Posle toga ga je iz sve snage pesnicom udario u nos. Uradio je to zbog jakog utiska jer ništa ne deluje tako efikasno kao krv koja curi iz nosa protivnika. Posle toga je veliki dečak briznuo u plač. Erik mu je dozvolio da ustane i dečak je otišao držeći crvenu maramicu na licu. Od tada su se svi dečaci iz odeljenja pribojavali Erika, a niko nije primetio koliko je on u stvari preplašen.

Već tad je shvatio da sve zavisi od odlučnosti. Bilo da se radi o drugim đacima, učiteljima, ocu i majci, svi su oni bili nesigurni u sebe, svi u sebi podeljeni i svi malodušni. Na cilj stižu samo oni koji nikog ne zarezuju. To je sigurno isto koliko je sigurno da pet puta dva daje deset ili da je čovek okružen sablastima čiji se obrisi ponekad vide u sutonu.

„Ja sam se izgubio”, rekao je Artur.

„Opet si zalutao”, rekao je Erik.

„To je ipak trik”, rekao je Ivan. „Zato što ti se ne ide tamo.”

„Naravno da mi se ne ide. Ali nije trik.”

Artur je stao pored ivičnjaka i izašao iz kola. Topao letnji vazduh ispunio unutrašnjost automobila. Pored njih su jurila druga kola, osećao se miris benzina. Artur se raspitivao za put: jedna starica je samo odmahнула rukom, dečak na roľsuama je projurio pored njega, čovek sa velikim šeširoм je rukom pokazivao čas nalevo, čas nadesno, čas gore, čas dole. Artur je započeo razgovor sa jednom mladom ženom. Ona je nakrivila glavu, Artur se smeškao, onda je ona pokazala prstom, Artur je klimnuo glavom i rekao nešto što je nju zasmejalo. Zatim je ona govorila, a on se smejao, najzad se rastadoše, ona mu u prolazu dotače rame. Smejući se i dalje, Artur uđe u kola.

„Da li ti je pokazala put?“, upitao je Ivan.

„Ona nije odavde. Ali čovek pre nje je znao kuda treba da idem.“

Krenuli su. On je dva puta skretao, a onda se pred njima otvorio ulaz na parkiralište. Erik je zabrinuto zurio u tamu. Nikom nije mogao da kaže koliko mu straha i muke zadaje svaki tunel, svaka šupljina i svaki zatvoren prostor. Ipak, Ivan možda zna za njegove strahove. Eriku se mnogo puta desilo da se, umesto sa svojim, bori sa mislima svog brata i izgovara reči za koje do tog trenutka nije znao da postoje. Često se dešavalo da se posle buđenja seća sna svog brata – Ivanovi snovi su bili šarolikiji, bili su na svoj način bogatiji i svetliji od njegovih snova. Pa ipak, oni su mogli neke stvari da kriju jedan od drugog. Erik nikad nije razumeo zbog čega se Ivan boji pasa, kad psi spadaju među najbezazlenija stvorenja na svetu; nije shvatio zbog čega Ivan više voli da se druži sa plavokosim nego sa devoјčicama tamnih vlasi; bilo mu je nejasno zašto stare slike u muzeju, koje u njemu stvaraju samo dosadu, u njegovom bratu bude tako složena osećanja.

Izašli su iz kola. Iz uličnih svetiljki širila se bleđa svetlost. Erik je prekrstio ruke i ukočeno stao.

„Ti ne veruješ u hipnozu?“, upitao je Ivan.

„Verujem da se ljudi mogu na sve nagovoriti“, rekao je Artur.

Ušli su u lift, vrata su se zatvorila i Erik se borio protiv svoje panike. Šta ako pukne sajla? To se dešavalo i opet će se negde desiti, pa zašto ne ovde i sada? Lift se konačno zatvorio, vrata su se otvorila i oni su ušli u pozorište. Na transparentu je pisalo: *Veliki majstor Lindeman. Majstor hipnoze. Popodnevna predstava.* Na jednom plakatu bila je slika čoveka sa naočarima, koji se očigledno trudi da mu pogled bude prodoran i zlokoban. Lice mu je bilo ispunjeno senkama, a osvetljenje je bilo teatralno. Bila je to rđava fotografija. Ispod lika je pisalo: *Lindeman vas uči da se bojite svojih snova.*

Na ulazu je jedan mladić zevajući pregledao njihove ulaznice. Imali su dobra mesta, blizu bine, u trećem redu. Parter je bio dupke pun, na galeriji nije bilo nikog. Ivan je gledao u bogato ukrašen plafon i pitao se kako je ta slika napravljena. Umetnik je napravio veštu varku i stvorio privid svoda. Šta treba činiti kad hoćemo da naslikamo prostor koji ne postoji, kako se postiže takva iluzija? U knjigama toga nema.

Niko nam ne može pomoći. Nijedna knjiga, nijedan učitelj. Sve što je u životu važno moramo sami pronaći i naučiti, ako nam to ne pođe za rukom, onda smo promašili život. Ivan se često pitao kako žive oni koji ne teže ničemu izuzetnom, kako podnose život. Video je da njegova majka čezne za nekim drugim životom i da je otac u mislima uvek na nekom drugom mestu. Shvatio je da su njegovi nastavnici uboge, male duše i, naravno, bio je svestan stvari koje muče Erika. Kad se nađe u Erikovom snu, to je uvek neko mračno i zapušteno mesto u kojem niko ne želi da živi. Video je Martina, koji je suviše slab i suviše usamljen pored svoje majke. Ivan je uzdahnuo. Hipnoza ga nije zanimala, radije bi bio na nekom drugom mestu i tamo se predavao strasti za crtanjem. Želeo je samo jedno: da crta što bolje. Ništa osim toga.

Svetlost se polako gasila, žagor u sali utišavao. Zavesa se otvorila. Na bini je stajao Lindeman.

Bio je debeljuškast, imao je ćelavu glavu, na kojoj su se jasno videle preostale vlasi, nosio je naočari sa crnim koštanim okvirom.

Nosio je sivo odelo, sa zelenom maramicom u gornjem džepu. Bez pozdrava i naklona on je odmah počeo tiho da govori.

„Hipnoza”, rekao je, „nije san, ona je stanje budnosti usmereno u našu unutrašnjost, ona nije gubitak volje, ona je jačanje samog sebe. Danas ćemo videti neobične stvari, ali niko ne treba da brine. Poznato je da se nijedan čovek ne može hipnotisati protiv svoje volje i da hipnoza nikog ne navodi da čini nešto za šta u dubini duše nije spreman.” Na trenutak je ućutao, a onda se nasmejao kao da je ispričao neki komplikovan i teško razumljiv vic.

Uske stepenice povezivale su binu i gledalište. Lindeman je sišao u parter i, gledajući levo i desno, krenuo duž prolaza između sedišta. Očigledno je birao ljude koje će izvesti na binu. Ivan, Erik i Martin su pognuli glave.

„Bez brige”, rekao je Artur, „on bira samo odrasle.”

„Možda će tebe uzeti.”

„Hipnoza na mene nema dejstvo.”

„Nalazimo se pred velikim događajima”, rekao je Lindeman. „Onaj ko ne želi da saraduje ne treba da se plaši, njemu se neću približiti, takav će biti pošteđen.” Došao je do poslednjeg reda, onda je iznenađujuće brzo dotrčao nazad i popeo se na binu. „Za početak”, rekao je, „biće nešto lakše, obična šala, sitnica. Ceo prvi red, molim vas, dođite!”

Salom se prolomi žagor.

„Baš tako”, rekao je Lindeman. „Prvi red. Svi, samo brzo, molim.”

„Šta ako neko odbije?”, prošaputao je Martin. „Ako neko ostane na svom mestu? Šta će biti?”

Svi ljudi iz prvog reda su ustali. Nešto su se došaptavali, nesigurno osvrtni oko sebe, ali su svi poslušali naređenje i popeli se na binu.

„Sad stanite u jedan red”, komandovao je Lindeman. „Uхватite se za ruke.”

Oni ga, oklevajući, poslušашe.

„Oni se više neće puštati”, rekao je Lindeman idući duž reda. „Oni to ne žele i zato to i ne čine, a kad neko nešto ne želi, on to i ne može. A pošto ne mogu, onda se može reći kako su ljudi u redu spojeni jedni sa drugima.” Dok je govorio, on je išao duž reda i dodirivao njihove šake. „Čvrsto”, rekao je, „čvrsto uhvatite jedni druge, niko neće ispasti iz reda, niko se ne može osloboditi, čvrsto se držite neraskidivo. Onaj ko želi da izađe iz reda može sad da pokuša.”

Niko nije izašao iz reda. Lindeman se okrenuo ka publici, koja ga je nagradila aplauzom. Ivan se nagnuo napred da bi bolje video lica ljudi na bini. Delovali su neodlučno, rasejano i nekako ukočeno. Jedan oniži čovek čvrsto je stegao zube, ženi sa pundom ruke su se trzale kao da želi da se oslobodi, ali je stisak njenih suseda sprečava u tome.

Lindeman je kazao da će brojati do tri, a onda će oni jedni druge pustiti.

„Dakle, jedan, dva i...”, lagano je podigao ruku i rekao, „tri!”, i pukao prstima.

Oni neodlučno, gotovo protiv volje, pustiše jedni druge. Zamišljeno su gledali u svoje šake.

„A sad se brzo vratite na svoja mesta”, rekao je Lindeman. „Odmah siđite dole”, i pritom je lupio dlanom o dlan.

Žena sa pundom bila je potpuno bleđa i zanosila se dok je hodala. Lindeman ju je blago uzeo za lakat i, nešto joj tiho govoreći, doveo je do stepenica. Kad ju je pustio, ona se prvo nesigurno okrenula, a onda je sišla niz stepenice i zauzela svoje mesto.

„Ovo je bio mali eksperiment”, rekao je Lindeman, „šala za početak.”

„Sad je na redu nešto ozbiljnije.” Stajao je na ivici pozornice, skinuo naočari i, škiljeći, zagledao se u publiku. „Gospodin u puloveru, gospodin iza njega i vi, mlada ženo, molim vas dođite ovamo!”

I njih troje se, uz usiljen smešak, popeše na binu. Žena je mahнула nekom, Lindeman je negodujući odmahnuo glavom, ali joj

ništa nije rekao. Stao je ispred prvog od njih troje, jednog krupnog čoveka sa bradom i prineo je ruku njegovim očima. Zatim mu je nešto šaputao na uvo, a onda iznenada viknuo: „Spavaj!” Čovek se zaljuljao, Lindeman ga je prihvatio i položio na pod. Onda je prišao ženi i ponovio istu stvar. To je učinio i sa drugim muškarcem. Sve troje su nepomično ležali.

„A sad budite srećni!”

Ovo je morao da objasni. Okrenuo se ka sali, skinuo naočari, iz malog džepa izvadio zelenu maramicu i počeo da ih briše. „Dobro su nam poznati osrednji hipnotizeri – šeprtlje i nametljivci, ljudi kojih ima u svakoj profesiji – koji u svoj medijum usađuju posebne osećaje: hladnoću ili vrućinu, telesnu ukočenost, iluziju da lete ili padaju, da ne govorimo o zaboravljanju sopstvenog imena.” Onda je zastao i zamišljeno se zagledao ispred sebe. „Ovde je toplo, zar ne? Strašno je vrućina. Šta nam je preostalo.” Lupio se po čelu. „Takvih gluposti smo se nagledali, njih jednostavno treba preskočiti. Bože, ala je vućina!”

Ivan je sa čela sklonio mokru kosu. Vazduh je bio vlažan, a toplota kao da je u talasima nadirala sa poda. I Erikovo lice se blistalo od znoja. Prisutni su program predstave koristili kao lepezu za hlađenje.

„Ipak, nešto se ovde mora učiniti”, rekao je Lindeman. „Bez brige, stvari će se ubrzo popraviti, pozorište ima stručne tehničare.” I odmah je uključen odličan klima-uređaj. Bio je prilično dobar. U parteru se čuo tihi zvuk mašine koja hladi vazduh. Salom kao da je dunuo hladan vetar. Hipnotizer je podigao kragu od sakoa. „Ovde je prava promaja. Taj rashladni uređaj čudesno je jak.” On je duvao u ruke, skakutao sa noge na nogu. „Ovde je vrlo hladno, stvarno je hladno.”

„Šta se događa?”, upitao je Artur.

„Zar ništa ne primećuješ?”, prošaputao je Ivan. Noge su mu bile hladne, teško je disao, a iz usta mu je izlazila para. Martin je cvokotao od zime. Eriku je procurio nos.

„Ne”, kazao je Artur.

„Baš ništa?”

„Rekao sam ti da ta stvar na mene nema nikakvo dejstvo.”

„A sad je dosta”, rekao je Lindeman. „Gotovo. Tačka. Više neću nikom”, dodao je, „oduzimati vreme takvim šalama. Sada ću prikazati nešto istinski zanimljivo, naime, direktno poigravanje duševnim moćima. Troje izabranika na bini već se pridržavaju mojih uputstava. Oni su srećni ljudi. Upravo sada, pred očima cele sale, njih troje žive najbolje trenutke svog života.”

„Sedite.”

Oni se probudiše, nespretno se uspraviše i dođoše u sedeći položaj.

„Sad otvori oči”, rekao je Lindeman ženi.

Ona ga poslušala i podiže očne kapke. Grudi su joj se dizale i spuštale. U načinu na koji je disala i gledala oko sebe bilo je nečeg vrlo neobičnog. Ivan nije to do kraja shvatio, ali je naslutio nešto daleko i složeno. Čovek pored nje ljutito je odmahivao glavom.

„Zatvori oči!”

I žena na bini je odmah zatvorila oči. Usta su joj bila otvorena, iz jednog ugla je na bradu curio taman mlaz pljuvačke. Obrazi su joj se sijali ispod svetlosti reflektora.

„Nažalost”, rekao je Lindeman, „ništa nije večno, a lepota i radost posebno su kratkog veka. Život se ovog časa čini velik i divan, ali istina je drugačija. Ništa ne ostaje, sve bez izuzetka umire i truli. Tu istinu stalno potiskujemo. Ali ovog časa to nije moguće. Sada ti je to jasno.”

Bradonja je jauknuo. Žena je šakama prekrila lice. Onaj drugi muškarac počeo je tiho da plače.

„Ali”, nastavio je Lindeman, „ipak imamo pravo na sreću. Život je kratak dan između dve beskrajno duge noći. Baš zato treba da se radujemo svakom njegovom trenutku, baš zato, sve dok sija sunce, mi treba da igramo od radosti.” I pljesnuo je dlanom o dlan.

I sve troje skočiše na noge. A Lindeman je davao takt, prvo spor, a onda sve brži i brži. Njih troje su, kao lutke na koncu, skakali u ritmu njegovih dlanova, bacali noge levo i desno, vrteli glavama. U sali je vladao savršeni mir: nije se čuo ni šapat ni kašalj i neka jeza je obuzela sve prisutne u sali. Čulo se samo disanje plesača i škripanje dasaka dok udaraju nogama o pod.

„Sad opet lezite”, rekao je Lindeman. „I sanjajte!”

Dvoje odmah legoše na pod. Muškarac sa leve strane ostao je na nogama, nesigurno pružajući ruke, ali su i njemu popustila kolena – i on je legao i više se nije pomerao. Lindeman mu priđe i pažljivo ga pogleda. A onda se okrete prema publici.

„Sada ću izvesti jedan vrlo težak eksperiment. To samo retki mogu da izvedu, to je velika nauka. Utonite u dubok san. Još dublji, još dublji. Sanjajte novi život. Budite deca, učite, starite, borite se, patite i nadajte se, pobeđujte i trpite poraze, volite i gubite ljubav, postanite stari i slabi, oronuli i nemoćni, a onda umrite. Sve se to brzo dešava, a kad vam naredim, vi otvorite oči i biće kao da se ništa nije desilo.”

Onda je prekrstio ruke na grudima, okrenuo se ka publici i otčuo nekoliko trenutaka.

„Ovaj eksperiment”, rekao je, „ne uspeva uvek. Mnogi se probude i kažu kako ništa nisu doživeli. Drugi me opet mole da izbrišem njihovo sećanje na san jer, kažu, taj ih je doživljaj duboko potresao i uništio njihovu veru u vreme i stvarnost.” Pogledao je na sat. „Ali dok se čeka na rezultat, treba izvesti nekoliko jednostavnih stvari. Ima li dece u sali?” Propeo se na prste. „Onaj iz petog reda, zatim dvojica koji sede na kraju i dečak iz trećeg reda, koji liči na dečaka pored sebe. Dođite.”

Ivan je pogledao levo i desno, pa iza sebe. Onda je prstom upitno dotakao grudi.

„Da”, rekao je Lindeman. „Baš ti.”

„Rekao si da on uzima samo odrasle”, prošaputao je Ivan.

„Pa, izgleda da sam se prevario.”

Ivan je osetio kako mu krv navire u lice. Srce mu je lupalo. Dvoje druge dece već je išlo ka bini. Lindeman ga je netremice posmatrao.

„Možeš ostati na svom mestu. Ne može on ništa da ti naredi.”

Ivan je polako ustao. Osvrnuo se oko sebe. Svi su ga gledali, čitav parter nije skidao oči sa njega. Ne, Artur nema pravo, čovek se, kad je hipnoza u pitanju, ne može odupreti, on mora da saraduje. Čuo je kako Artur nešto govori, ali nije ništa razumeo: srce mu je silno lupalo i već se uputio prema bini. Progurao se pored onih koji su sedeli i dospeo u prolaz između sedišta.

A na bini je bilo vrlo svetlo. Reflektor je bio izuzetno jak, a od ljudi u sali ostali su samo obrisi. Ono troje odraslih nepomično su ležali, niko se nije mrdao i kao da nisu disali. Ivan je pogledao u dvoranu, ali nije mogao da nađe ni Artura ni svoju braću. Lindeman je već bio ispred njega, savio se, pažljivo ga, kao da je neki dragocen nameštaj, gurnuo korak unazad i zagledao mu se u lice.

„To ćemo lepo izvesti”, rekao je tiho.

Iz blizine Lindeman je izgledao stariji. Oko usta i očiju imao je bore i nije bio našminkan kako treba. Kad bi hteo da napravi njegov portret, morao bi da se udubi u njegove oči, nemirne oči, čiji je pogled teško uhvatiti. Očigledno je da ga hipnotizer nije naterao da zaboravi samog sebe. Osim toga, Lindeman je mirisao na mentu.

„Kako se zoveš?”, upitao je nešto glasnije.

Ivan je progutao knedlu i odgovorio.

„Opusti se, Ivane”, rekao je Lindeman, ovog puta dovoljno glasno da su ga oni iz prvih redova mogli čuti.

„Sastavi ruke, Ivane. Ukrsti prste.”

Ivan ga je poslušao, istovremeno se pitajući kako nekom uspeva da na bini, pred toliko ljudi, bude opušten. Lindeman to nije ozbiljno mislio, rekao je to samo da bi ga zbunio.

„Tako, dobro.” Lindeman se sad obratio svoj deci i to tako glasno da je cela sala mogla da ga razume. „Budite mirni, opušteni. Sve je u redu, osim što više ne možete ruke da rastavite jednu od druge.”

Ali to nije bilo tačno! Ivan je sasvim lako mogao da odvoji ruke, nema nikakvog otpora, ne postoji nikakva smetnja da to učini. Ali nije hteo da obruka Lindemana. Hteo je samo da se ta situacija što pre okonča.

Lindeman je pričao i pričao. Stalno je pominjao reč opuštenost i neprestano pominjao slušanje i poslušnost. Možda je njegova veština delovala na drugo dvoje dece, ali je kod Ivana ona zakazala. Osećao se sasvim obično, trans sigurno nije bio u pitanju. Samo ga je nos svrbeo. I morao je u toalet.

„Pokušaj”, rekao je Lindeman dečaku pored Ivana. „Prste ne možeš odvojiti jedne od drugih. Pokušaj, ali nećeš moći.”

Iz partera je dopro dubok i glasan zvuk; tek posle nekoliko trenutaka Ivan je shvatio da je to smeh. Publika im se smejala. Ali, pomislio je Ivan, kod mene to ne radi, on je morao primetiti da njegova magija kod mene ne funkcioniše i zbog toga me ništa ne pita.

„Sad podignite desnu nogu”, rekao je Lindeman. „Sve troje, sad!”

Ivan je video kako ono dvoje dižu nogu. Cela sala je gledala u njega. Oblio ga je znoj. Šta mu je preostalo? I on je podigao nogu. Sad svi misle kako je on pod hipnozom.

„Zaboravi svoje ime”, rekao mu je Lindeman.

Njega je počeo da obuzima bes. Sve je to glupo. Ako mu ovaj čova još nešto kaže, pred svima će mu sasuti istinu u lice.

„Kaži kako se zoveš.”

Ivan se nakašljao.

„Ne možeš, zaboravio si. Ne možeš. Kako se zoveš?”

Problem je bio u situaciji, u jakom svetlu i u tome da nije lako pred tolikim svetom stajati na jednoj nozi. Da bi sačuvao ravnotežu, bila mu je potrebna puna koncentracija. Stvar nije bila u pamćenju, njega glas nije hteo da sluša. Zastao mu je u grlu i nije hteo da izađe napolje. Ma šta da ga taj čovek upita, on neće biti u stanju da odgovori.

„Koliko ti je godina?”

„Trinaest”, čuo je sebe kako odgovara. Uz malo volje, ipak je moguće.

„Kako ti se zove majka?”

„Katarina.”

„A otac?”

„Artur.”

„Da li je on u publici?”

„Jeste.”

„A kako se ti zoveš?”

On je ćutao.

„To ne znaš?”

Naravno da zna. Naslućivao je obris svog imena; znao je gde u pamćenju treba da traži svoje ime. On je osećao to ime, ali mu se činilo da je osoba koja ga nosi neko drugi, a ne on kome Lindeman postavlja pitanje. Ništa se nije uklapalo jedno sa drugim i sve je bilo sporedno i nevažno u poređenju sa stanjem u kome se nalazi – stoji na jednoj nozi, nos ga svrbi, ruke su mu spletene, a mora i u toalet. A onda se setio svog imena: Ivan, naravno, Ivan. Uhvatio je vazduh, otvorio usta...

„A ti?”, upitao je Lindeman dečaka pored Ivana. „Znaš li svoje ime?”

Ali sad je dosta, hteo je Ivan da vikne, sam mu mogu reći. Ipak, nije ništa rekao. Osetio je olakšanje što se hipnotizer više njime ne bavi. Čuo je kako Lindeman ono drugo dvoje nešto pita, slušao je njihove odgovore, smeh gledalaca i njihove aplauze. Osećao je kako mu niz čelo cure graške znoja koje nije u stanju da obriše. Bilo bi glupo da sad razvija šake kad čitava sala misli da je on u transu.

„Gotovo je”, rekao je Lindeman. „Nije bilo loše, zar ne? Odvojite ruke, stanite na obe noge, opet znate svoja imena. Gotovo je. Probudite se. Sve je gotovo.”

Ivan je spustio nogu. Naravno da je to bilo lako. Sve vreme je to mogao da uradi.

„Dobro je bilo”, kazao je Lindeman tiho i stavio mu ruku na rame. „Prošlo je.”

Danijel Kelman

F

Za izdavača

Dijana Dereta

Izvršni urednik

Anja Marković

Lektura

Aleksandra Šašović

Korektura

Dijana Stojanović

Likovno-grafička oprema

Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-135-7

Tiraž

1000 primeraka

Beograd 2017.

Izdavač / Štampa / Plasman

DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd

tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA

Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.112.2(436)-31

КЕЛМАН, Данијел, 1975–

F : roman / Danijel Kelman ; prevod s nemačkog Slobodan Damjanović. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2017 (Beograd : Dereta). – 243 str. ; 21 cm. – (Biblioteka Dereta vam predstavlja ---)

Prevod dela: F / Daniel Kehlmann. – Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-135-7

COBISS.SR-ID 240153612